

Organ för svenskarna i Estland.

Skandinavisk klubb i Tallinn.

Onsdagen den 24 november hade drygt ett 50-tal personer samlats i Lärarförbundets lokal i Tallinn för att närvara vid Skandinaviska klubbens grundande. Konsulent Neeme Ruus hälsade de närvarande välkomna och överlämnade ordet till prof. Wieselgren vars tal vi här delvis återge.

Efter att hava framfört en hälsning från Svensk-Estniska samfundet i Tartu yttrade prof. Wieselgren bl. a. följande:

Det är ett glädjande tecken på den livliga stegringen av Estlands förbindelser med sina grannländer västerut, att nu jämväl i huvudstaden ett forum för den nordiska orienteringen grundas. Att universitetsstaden såsom landets främsta kulturcentrum gått i spetsen för det nordiska samarbetet är naturligt. Men tänker man på Tallinns geografiska belägenhet, så är det icke mindre naturligt, att huvudstaden intar en ledande ställning vid knytandet av dessa förbindelser. Man vågar därför förutsätta ett långt och på uppgifter rikt arbetsliv för den nya sammanslutningen av Tallinns svensk-, dansk- och norsk-intresserade krafter.

Trenne olika huvudproblem kunna uppställas för utvecklandet av de estnisk-skandinaviska kulturförbindelserna. 1. Vad bör ske i Estland för att ännu mera utöka dessa? 2. Vad kan i samma syfte göras i Sverige? Och 3. Vad kan uträttas för att dra Norge och Danmark in i de estnisk-skandinaviska för-

bindelserna på ett mer kännbart sätt än hittills?

Svaret på den första frågan, beror i hög grad på hur långt man i Estland önskar, att dessa förbindelser skola nå. Avser Estland blott att med Norden uppehålla ungefär likartade förbindelser som med andra kulturfärer i Europa, så måste man vara synnerligen belåten med de resultat, som redan uppnåtts. Skulle återigen Estland verkligen gå in för att vilja räknas som en nordisk stat, såsom sådan jämställd med Finland och de tre skandinaviska länderna, då är hittills blott början gjord. Det pågår ju i Estland självt ett meningsutbyte om denna sak och det tillkommer icke en utlänning att härvidlag ge några föreskrifter. Man kan blott klarlägga de olika alternativen.

Talaren vidrörde en hel del problem som borde få sin lösning såväl i Sverige som i Estland för att utveckla och närma de båda ländernas kulturintressen.

Beträffande estlandsvenskar- nas del och uppgift i den frågan yttrade prof. W. följande:

Den tredje möjligheten, slutligen, är den som från estnisk sida oftast angetts: Estlands egna svenskar skola bilda en kulturbrygga mellan de båda folken. Ja, detta ligger verkligen numera, sedan dessa svenskar om också inom blygsam ram, fått sitt eget läroverk, inom möjligheternas gränser. Men det ställer stora krav på den lilla och fattiga minoritetens prestationsförmåga. Mycket beror också härvidlag på den skol- och kulturpolitik, som Estlands regering i framtiden ämnar föra.

Det är sålunda omöjligt för kulturbärarna inom en minoritet att förmedla huvudfolkets kultur till sitt språkliga frändfolk, om de inte själva fått tillfälle till en djupare förtrogenhet med sitt modersmåls kultur och dess skriftliga uttrycksmedel. Redan vanliga tidningsartiklar eller vetenskaplig normalprosa är det inte många estlandssvenskar, som i närvarande stund kunna tolka till oklanderlig svenska; och hur mycket större måste icke fordringarna ställas, om det gällde ett diktarverk med dess konstnärliga skiftningar. Man kan icke begära av det svenska mindretalet, att det skall fylla en sådan uppgift, om man icke vill inrikta sig på ett stärkande av det svenska språkets ställning i deras skolor utan snarare har planer i motsatt riktning. Annars tror jag mig kunna säga, att de nödiga intellektuella förutsättningarna ej saknas och i enstaka fall ej ens de konstnärliga.

Skandinaviska klubben kommer att hålla sina sammanträden varje onsdag i Lärarförbundets lokal Pühavaimu 11. Upplysande föredrag komma att hållas dels på svenska och dels på estniska över skilda grenar i nordisk kultur. Till en början komma sammanträden att hållas under konsulent Ruus ledning vid "Rahvaülikool" men från och med nyåret kommer klubben att bli en självständig organisation.

Luciafest anordnas den 12 dec. kl. 5 i Tyska flickgymnasiet Kentmanni 6, Tallinn.

Pelle Byström.

Försök på lantbruksskolan 1937.

I.

I början av detta år (nr. 6, 7, 12, 13 av Kustbon) redogjorde jag för en del försök, som gjorts på Birkas under sommaren 1936. Av dessa försök kunde en hel del värdefulla slutsatser dragas, och därför beslöto vi att i år fortsätta med försöksverksamheten, och det är för resultaten av dessa försök jag i det följande vill redogöra.

Den som följde med den föregående redogörelsen erinrar sig kanske, att det förra året gällde gödslingsförsök till höst-säd, vall och rotfrukter. Några av de viktigaste resultaten voro, att övergödsling till råg på våren med kräve (salpeter) lönat sig mycket bra; att övergödsling med fosfat (superfosfat eller blandfosfat) till klövervall givit mycket gott resultat, medan däremot gödsling med kalisalt icke givit någon nämnvärd skördeökning och därför ej lönat sig. Jämförelse hade gjorts mellan kalksalpeter och kalkammonsalpeter till rågen, och därvid tycktes kalkammonsalpetern ha gett bättre resultat, och på samma sätt hade blandfosfat jämförts med superfosfat, varav framgick, att blandfosfat (segafosfat) lönat sig något bättre, vilket väl kunde bero på att dessa rutor fått större gödsling och att jorden varit så fosforfattig, att den behövt större gödsling.

I sammandraget framhöll jag, att man inte får draga alltför vittgående slutsatser av dessa försök, så att man tror, att deras resultat gälla för alla jordar, men att det i alla fall är mycket sannolikt, att jorden i hela bygden är mer eller mindre fosforfattig, och att det därför alltid är värt att prova med fosfatgödsling som medel att bättre utnyttja stallgödseln.

I år har följande försök utförts: 1) Gödslingsförsök med olika mängder salpeter till råg (övergödsling på våren); 2) försök med övergödsling med salpeter, kalisalt och superfosfat till gammal vall; 3) gödslingsförsök med salpeter, kalisalt

och superfosfat till havre; 4) kalkningsförsök (olika mängder kalk); 5) försök med olika nedmyllningar efter sådden; 6) sortförsök i potatis. Utom på Birkas ha gödslingsförsök lagts ut i bygden, ett på Vormsö och ett i Guttanäs, varav endast försöket i Guttanäs tillvaratogs och tröskades.

Förutom här uppräknade försök ha en rad prov och undersökningar gjorts, som gett värdefulla upplysningar, men då dessa falla utom ramen för de egentliga försöken, skall resultaten av den framläggas i annat sammanhang. Så har både i år och förra året gjorts prov med pressfoderberedning för att få utrönt, hur man billigast och bäst skulle kunna framställa pressfoder, och denna fråga anser jag nu är löst på ett någorlunda tillfredsställande sätt. Denna fråga skall jag återkomma till i en senare artikel.

Under hösten har utlagts ett sortförsök med olika rågsorter, bl. a. lantsorter från svenskbygden, varvid några lantbrukare välvilligt släppt till utsäde, samt ett gödslingsförsök i höst-säd med både salpeter och fosfat, fosfaten har spritts ut i höst och salpetern kommer som vanligt att spridas till våren. Resultaten av dessa försök komma naturligtvis först nästa höst.

Innan jag övergår till redogörelsen för de olika försöken, skall jag, till ledning för dem, som inte läst min artikelserie "Jordbruksförsök", i korthet angiva de grunder, efter vilka sådana försök utföras. Om någon önskar bättre upplysning, får jag hänvisa honom till artiklarna i Kustbon nr. 6 och följande.

Ett jordbruksförsök går i korthet ut på att i liten skala prova något, som man ej förut provat på, men som man gärna vill veta något om, såsom nya sorter av olika växtslag, nya gödslingar, nya bearbetningsmetoder o. s. v. Genom att på en liten ruta iakttaga växten och väga skörden så noggrannt som möjligt, kan man få viktiga upplysningar, som det annars skulle draga stora kostnader att prova. Men då man vet, att jorden i sig själv är mycket ojämn, så att den ena biten växer bättre än den an-

Två svåra fartygsolyckor i Finland.

Två svåra fartygsolyckor ha inträffat i Finland. Den ena hände på Saimen, där en gammal insjöångare, som togs av en vindil, gick runt med 30 passagerare, som gripna av panik rusade till båtens ena sida, varvid båten kantrade. Så vitt hittills är känt gingo tolv människoliv till spillo. De flesta omkomna voro bondfolk från Villmanstrand och Sankt Michael, mellan vilka platser båten gick i trafik. Den andra olyckan ägde rum i Sottunga skärgård utanför Åbo, där en passagerarbåt under svårt väder gick på grund med trettio personer ombord.

Det var ångaren Delet av Åbo, som trafikerar sträckan Åbo—Mariehamn, som vid nio-tiden på torsdagskvällen under hårt väder råkade grundstöta vid Lökviksören, omkring 700 meter från Sottunga brygga. Först vid 2-tiden på natten lyckades en fiskebåt taga sig ut till den strandade ångaren Delet. Ångaren har stark slag-sida men står stadigt på grundet. Om vinden skulle slå om finnes risk för att "Delet" kan glida av och en kritisk situation uppstå. Av denna anledning hålla fiskefartyg vakt kring haveristen. Passagerarna fördes i land vid 3-tiden på natten och bärgningsångaren Protector har nu börjat arbetet med att bärga ångaren.

dra, så duger det inte med en provruta, utan man måste taga flera rutor av samma slag, för att på detta sätt jämna ut ojämnheterna i jorden. Vanligen lägger man ut 4 eller 5 rutor av samma slag, men ju flera man har, desto säkrare äro resultaten. Då det är fråga om gödslingsförsök, gäller det i första hand att taga reda på, hur de olika gödslingarna löna sig. Om man tager hänsyn endast till skördeökningen, så kan det lätt hända, att den kostar mera, än vad den är värd, och i sådant fall lönar sig gödslingen självfallet inte.— I följande nummer skall jag ge en utförlig översikt över årets försök.

Forts.

Hemkulturen och jordbrukarhustruns långa arbetsdag.

L. . . . .

”Tiderna förändras och vi med dem” heter ett gammalt ordspråk. Överallt på alla områden går utvecklingen framåt, och vi märka tydliga tendenser även hos oss här i Svensk-Estland, men ännu finnes mycket att önska. Vad som ligger mig närmast om hjärtat, är vår hemkultur, som tyvärr ännu står på en relativt låg nivå i förhållande till jordbruket, som på de senaste åren har gjort stora framsteg.

Då jordbruket synes nå en utveckling, tycks det däremot som om hemkulturen på något sätt skulle bli lidande på bekostnad av det förstnämnda. Jag anser det vara fel, om vi trots utvecklingen f. ö. stå fast vid den gamla tron, att det är kvinnan, som skall stå bakom plojen. Kvinnans plats är i hemmet. För att hemkulturen skall gå framåt, fordras det, att männen skola ha förstäelse för densamma. Det är inte enbart kvinnorna, som skola utföra arbetet, utan även männen behöva få en inblick i vad hygien och folkhälsa är och vilket arbete, som ligger bakom ett önskvärt resultat. Ännu synes det, som om begreppet skulle vara ganska dunkelt. Här behöves upplysning och åter upplysning. Så länge inte männen inse, att kvinnans plats är i hemmet, stå vi och trampar på samma ställe. Tänk på jordbrukarhustruns långa arbetsdag. Tidigt på morgonen, då andra familjemedlemmar ännu sova, skall hon ha skött alla djuren på gården. Sedan kommer matlagningen — här den ömma punkten — som inte kan bli omsorgsfullare, än vad tiden tillåter, ty så fort som möjligt skall hon ut på åker och äng. Hemmets skötsel är en bisak. Tack vare detta, så stannar kostens omväxling vid ”toflar, välg och grait, grait, välg och toflar” (potatis, soppa och gröt).

Det måste bli annorlunda, och det kan också bli annorlunda, ty många missförhållan-

den bero ju endast på konservatism och slentrian. Vår modernäring är inte betjänt av att dess utövare stanna i utvecklingen och inte hinna att följa med sin tid. Ty vi leva ju i en tid, som fordrar rationellt och ändamålsenligt utfört arbete. Dessa strömningar ha även visat ett litet vågsvall här hos oss på en hel del områden, men trots det, som gjorts och göres, ha vi en hel del ännu att önska på det husliga området. Konsten att sköta ett hem anses av många som något medfött hos kvinnan; något medfött, som inte behöver inläras. ”Koka gröt och potatis kan man utan att behöva lära sig det,” kan man få höra. Men varför skola vi på det husliga området stå på samma ståndpunkt, då allt annat gör framsteg och går en ljusare tid, ett mål till mötes? Varför inte göra mera även på detta område? För att vi skola kunna nå något resultat så fordras det inte bara intresse från kvinnornas sida utan även från männen. Fordra inte att kvinnorna skola vara de främsta i arbetet utomhus, utan ge dem litet mera tid till hemmets skötsel!

Många äro de faktorer, som samverka till att göra arbetet alltför tungt för lanthemmens kvinnor och deras arbetsdag i allmänhet onormalt lång. Det sammanhänger emellertid även på ett eller annat sätt med hjälpmedlen i arbetet och med den vanligen otillräckliga arbetskraften. I de allra flesta hem arbetar man inomhus med samma omoderna redskap och under samma primitiva förhållanden som på mors och mormors tid.

Följande betecknande histor.

Forts. sid. 4.

Ruhnos nya sjuksköterska,

syster Anna Ollén, anlände på torsdagen till Tallinn från Stockholm och fortsatte samma dag till Kuresaar, för att med första lägenhet fara över till Ruhno, innan isen lägger hinder i vägen. Från Stockholm medförde syster Anna en stor sändning sjukvårdsartiklar m. m. och är sålunda välrustad för att möta vintern och isoleringen på den avlägsna ön.

Minoritetsbefolkningens skolor

omorganiseras så att de motsvara den nya grundlagen.

Bildningsministern har förelagt regeringen lagförslag angående de för minoritetsbefolkningen öppnade skolor och lärdomsanstalter.

Lagförslagets tillkomst är påkallat av den nya grundlagen, där § 22 lyder: i för minoritetsbefolkningen öppnade skolor och lärdomsanstalter sker undervisningen på deras modersmål och rikets språk enligt i lagen fastställda grunder och gränser. Därmed skall lagen bestämma vilka ämnen i minoritetsbefolkningens skolor undervisas på riksspråket. Och detta fastställer det nya lagförslaget.

Det är möjligt att lagförslaget innan det godkännes av regeringen, blir behandlat i en särskild kommission.

I kraft träder lagen den 1 januari, men inte i hela sin utsträckning, då arbetet i skolorna vid läsårets början, tog vid enligt hittills gällande läsordning. I full utsträckning börjar den programenligt gälla från 1938 års skolårs början.

Luciafest.

Söndagen den 12 dec. håller svenska församlingen i Tallinn sin sedvanliga Luciafest i flickgymnasiet Kentmangatan 6—b. Luciafesten har alltid varit omtyckt och samlat mycket folk, även ester och tyskar bruka vara intresserade av att se denna speciellt svenska fest. Programmet blir såsom tidigare år rikhaltigt och omväxlande. Till detaljerna skola vi återkomma i nästa nummer av Kustbon. Här nämnes endast, att det blir en intressant Lucia-tablå, som tidigare aldrig visats för svenskarna i Tallinn. För övrigt anordnas naturligtvis ett lotteri med ovanligt många värdefulla vinster samt ett julbord med åtskilliga överraskningar. Buffet kommer givetvis icke heller att saknas.

Behållningen skall i likhet med föregående år tillfalla svenska lärummet i Tallinn, vilket under det gångna året mer och mer blivit anlitat av Tallinn-svenskarna.

Minister Jaakson besöker Finland.

Estlands undervisningsminister, överste Aleksander Jaakson avlägger som bekant mellan den 30 november och 3 december ett besök i Finland. Programmet för ministerns besök har nu fastställts och har följande utseende:

Tisdagen den 30 november anländer undervisningsminister Jaakson åtföljd av sin maka och direktören för Estlands skolstyrelse Villem Altoa med flyg till Helsingfors. Vid ankomsten, som äger rum kl. 15, hälsas gästerna på flygfältet välkomna av bl. a. undervisningsminister Hannula och överdirektör Mantere. Från flygfältet beger sig minister Jaakson direkt till Societetshuset, där en rumssvit reserverats för hans räkning. Kl. 16,15 avlägger ministern visit hos undervisningsministern, utrikesministern och statsministern och kl. 17,15 tages han emot av republikens president i audiens. Kl. 20 ger undervisningsminister Hannula middag och senare på kvällen soaré.

Svenska Odlingens Vänners bibliotek

Rüütli 3, hålles öppet alla helgfria onsdagar kl. 7.30 — 8.30.

Onsdagen den 1 december nedlägger minister Jaakson kl. 9,30 en krans på de i Estlands frihetskrig stupade finnarnas hjältegrav. Kl. 10 undertecknas i statsrådets plenisal kulturfördraget mellan Estland och Finland, varefter minister Jaakson beser Riksdagshuset. Kl. 13 ger statsminister Cajander lunch och kl. 17 samlas man till te hos överdirektör Mantere. På kvällen försiggår en middag på Grand, som anordnas av de kulturella organisationerna, som deltaga i frändskapsarbetet.

Torsdagen den 2 december företar minister Jaakson en biltur till landsbygden varunder han skall besöka bl. a. befälskolan i Tusby, lantbruksskolan och institutet för huslig ekonomi i Träskända. Kl. 20,30 försiggår en middag på estniska legationen.

Fredagen den 3 december anträder minister Jaakson med svit återfärden till hemlandet.

Hemkulturen och...

ria — som man då och då på tal om liknande förhållanden hör citeras i Amerika — kan ha sin tillämpning också hos oss: "Georg Washington var en mycket intresserad landbrukare och vistades alltid, när han hade tillfälle därtill, ute på sin gård, i vars skötsel han själv deltog. När han och hans hustru hade varit i himlen en lång följd av år, grepos de båda av längtan att återse sitt älskade hem och beslöt att fara dit. Väl anlända skildes de åt, och Georg Washington gick ut på fälten för att se till sina drängar, och hans hustru gick till kök och vishusbod. Efter en liten stund råkade hon titta ut genom fönstret och fick då se sin man komma springande med flaxande rockskört, till synes mycket uppskakad. Hon sprang ut på gårdsplanen för att höra, vad som stod på och hennes man ropade: "Martha, låt oss vända åter så fort som möjligt, ute på fältet är så förskräckligt. Där är nästan inga människor, hästarna äro alldeles försvunna och i stället är det stora vidunder, som fara omkring med buller och brak!" Då slog Martha häpen ihog händerna och utbrast: "Detta kan jag alls inte förstå. I mitt kök är allting precis som när jag lämnade det."

Att den arbetskraft, som i våra dagar står till buds, ej är tillräcklig, ha många lanthem fått känna av. Svårt har det varit många gånger, och den gångna sommaren har för åtskilliga varit mer än vanligt pressande. Industrien med sin relativt korta och välavlönade arbetsdag lockar, och städernas lättåtkomliga nöjen utöva stor dragningskraft på ungdomen. Det går ut över jordbruket och lanthemmen, och landsbygden blir berövad många av de ungdomar, som om förhållandena vore annorlunda, här skulle finna både utkomst och arbetsglädje till gagn för dem själva och vårt land. *Alma Stenholm.*

Syföreningen

för svenska läsrummet i Tallinn samlas måndagen den 6 dec. och onsdagen den 8 dec. kl. 5 em. i svenska läsrummet. Rüütli 9.

Utgivare:

Svenska Odlingens Vänner

Redaktion:

M. Westerblom, ansvarig red.

A. Stahl.

A. Aspelin.

Rüütli 3, Tallinn.

Tel. 470-08.

Prenumerationspris:

Inrikes	Utlandet
1 år Ekr 2:—	1 år Ekr. 4:—
1/2 " " 1:—	1/2 " " 2:—

Gudstjänster.

Svenska kyrkan i Tallinn:

Söndagen den 5 dec. kl. 11 fm. högmässa, K. Nilsson.

Korsord Nr. 3.

1	2	3	4	5	6	7	8
9		10				11	
12							
13		14		15		16	17
18							19
						20	
21	22						23
					24		
25	26		27	28	29		30
31			32				

Vågrätt:

1. Högtidligt ord för titta. 3. Välkänd vara för öbor. 7. Slät plats. 9. Betyder "har lämnat" i bokföring. 10. Kanske Neveskogen är en sådan. 12. Hednisk gud. 13. Tilltals ord. 14. Skarp rot. 18. Månfas. 19. Känns vid stekning. 20. Arbete för sömmerka. 21. Starkt virke. 23. Skar Tore Lind i Barken. 24. Bodde i mossbelupen hydda. 25. Arbetsrum. 30. Bättre än gråta. 31. Tidsperiod. 32. Är icke tro.

Lodrätt:

1. Hitlers livvakt. 2. Motsats till uttryck. 3. Ätes först. 4. Fisk. 5. Kika. 6. Förkortad vägsträcka. 7. Engelsk herre. 8. Drager oxen med. 11. I arabiska namn. 13. Är en diktator som styrande. 15. Mer än en vassbuk. 16. Plats för nöt. 17. Vårdanstalt. 22. Häst. 25. Karl. 26. Pengar. 27. Odjur. 28. Förkortning. 29. Jordmått.

Lösning insändes i urklipp eller avskrift till red. senast den 25 dec. 1937. Först öppnade rätta lösningen belönas med bokgåva värde kr. 2.50. Uppgiv namn och adress.